

Samlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 90 1969

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ.

Göteborg: Lennart Breitholtz

Lund: Staffan Björck, Carl Fehrman

Stockholm: E. N. Tigerstedt, Örjan Lindberger

Umeå: Magnus von Platen

Uppsala: Gunnar Tideström, Gunnar Brandell

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Hällbyg. 34 c, 752 28 Uppsala

Printed in Sweden by

Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB, Uppsala 1970

får vi en rättvisare bedömning än hos den äldre forskningen av O'Neills originalitet.

Avhandlingen är saklig som vetenskapligt specimen men är också en kritisk genomgång av produktionen. Detta är inte något fel, särskilt som både negativa och positiva omdömen motiveras. Bland annat jämförs stilmedlen med de motiv och tendenser som dramerna återger. De spydiga anmärkningarna misspryder — det är så lätt att vara spydig — men de har sin motvikt i entusiasmen för de verk som i Tiusanens ögon är O'Neills märkligaste. Att han låter tvärsäker i sina omdömen hör samman med den kritiska uppgift han påtagit sig.

Subjektiviteten i en avhandling av detta slag märks i den större eller mindre uppmärksamhet som ägnas varje särskilt verk. Tiusanen har knappast frångått den regeln ens då han som den förste O'Neillforskaren går igenom diktarens opublicerade dramer. Att han ägnar bara ett fåtal sidor åt några ungdomsverk är naturligt. Ibland skulle man ändå ha önskat en mera vittomfattande undersökning, t. ex. av O'Neills första bevarade drama med dess slutreplik som sedan varieras i »More Stately Mansions» och i »Long Day's Journey». Den summerar lösningen av konflikten i ungdomsdramat och har genom en ordlek givit titeln »A Wife for a Life». Ursprunget finns i Johannesevangeliet och vi kunde t. ex. i detta sammanhang ha fått exempel på O'Neills olika sätt att använda citat eller travestier. Nu väcker upprepningen bara Tiusanens förvåning (s. 259).

Avhandlingens underlåtenhetssynder är inte av svårare art och proportionerna verkar på det hela taget välmotiverade. Stilen är innehållsrik i sin knapphändighet. Som exempel kan nämnas avslutningens snabba genomgång av dekonen så som O'Neill angett den med dess symboliska detaljer och dess både berättande och

rent dramatekniska funktion. För honom gäller mer än för de flesta dramatiker Tiusanens sammanfattande omdöme: »The settings are incapable».

I en hel del fall har Tiusanen kommit fram till samma resultat som Törnqvist, dvs. då Törnqvist läser texten med oförvillad blick. Tiusanen är mera återhållsam, ger sig inte in på våghalsiga teorier, trots att han är obunden i sina värderingar. Den bild han ger av O'Neill som konstnär är mångsidig och fint nyanserad utan att vara revolutionerande.

Lennart Josephson

Ulrich Halfmann: »Unreal Realism». *O'Neills Dramatisches Werk im Spiegel seiner szenischen Kunst*. A. Francke AG Verlag Bern 1969. Halfmann ägnar första kapitlet åt en kort redogörelse för nya riktningar inom teaterkonsten och dess estetik under decennierna kring sekelskiftet. Självständig är denna redogörelse inte annat än genom koncentrationen till verk som direkt eller indirekt kan ha påverkat O'Neill. De följande kapitlen behandlar den estetiska och symboliska betydelsen av de scenbilder och de ljud- och ljuseffekter som är angivna i dramernas texter. Sambanden med tidigare teater teori och dramatik är observerade, men O'Neills utveckling som författare och teaterkonstnär försummas ofta.

Arbetet förelåg i sin ursprungliga form som akad. avhandling i Freiburg im Breslau 1967 och har ingen hänvisning till de två samtidiga nordiska avhandlingarna. Vi får ytterligare en påminnelse om behovet av internationella förteckningar över relativt fullbordade men otryckta arbeten inom samma områden.

L.J.